

TIPARE DE ARTĂ POPULARĂ GĂSITE LA CERNAT

(jud. Covasna) ȘI SOVEJA (jud. Vrancea)

SZÉKELY ZOLTÁN

În colecția Secției de artă populară de la Cernat a Muzeului Județean Covasna, se află o valvă de turnat butoni ornamentali, care, prin varietatea motivelor de decor reprezintă o adevărată piesă de artă. Această valvă de tipar a fost găsită de un copil pe locul denumit „Mal”, care este teren agricol situat la mijlocul comunei Cernat, pe terasa înaltă a pârului cu același nume. P. Haszmann, conducătorul secției muzeale din Cernat, ne-a cedat piesa pentru publicare. Valva este făcută din marnă argiloasă compactă (din zona Flișului Carpatic, formațiune posttectonică); are forma unui topor plat, cu marginile tăiate drept; o latură are colțurile rotunjite, iar pe latura cea mai îngustă sînt gravate, ulterior, literele K.H.S., inițialele numelui descoperitorului. Dimensiuni: 6 x 6 cm; grosimea 1 cm, avînd pe ambele fețe diferite motive gravate, ca rozete de diferite forme, cruci și ornamente dreptunghiulare. Unele ornamente sînt numai începute, rămase neterminate. (fig. 1, 1 a).

Piesa cealaltă, tot de acest gen, a fost găsită de o femeie din comuna Soveja (jud. Vrancea), și donată de către prof. O. Nekrasov Institutului de Arheologie din București.¹ Tiparul este făcut din șist argilos compact, turanian, din Flișul intern, Unitatea din Teleajen.² Are formă pătrată, neregulată, pe ambele fețe și pe marginile opuse, pe o fișie lată de 3 cm., șlefuită, sînt gravate motive în formă de rozete și de dreptunghiuri. Dimensiuni: 9 x 8 cm, grosimea: 3 cm.

Ambele piese sînt tipare de piatră de turnat, artă practică de meșteri populari pentru obținerea „țintelor” folosite la decorarea obiectelor de piele, ca brîuri, traiste, etc.³ O astfel de valvă de tipar a mai fost găsită și la Gornești (jud. Mureș).⁴

Descoperirea acestor obiecte în valea Oltului și a Mureșului arată că arta de a lucra „ținte“, butoni sau mici aplice de metal pentru decorarea obiectelor de piele cu ajutorul tiparelor a fost un meșteșug înfloritor pe ambele versante ale Carpaților. În județul Covasna, la Racoșul de Sus populația a purtat brîu decorat cu butoni (bogláros), pentru care de asemenea, a fost confecționat tipar de turnat de către meșterii locali⁵ Tiparele sînt confecționate din material brut care se găsește în regiunea respectivă, unde obiectele au fost descoperite. Ornamentele folosite, atît cele geometrice, cît și cele florale, sînt de tradiție străveche; multe dintre aceste elemente se găsesc și în sculptura în os și în lemn, practicate de către meșterii populari pe aceste meleaguri.

NOTE

¹ Pe această cale mulțumesc tovarășei E. Zaharia pentru cedarea publicării piesei.

² Mulțumesc tovarășului A. László, geolog la Centrul de Cercetare, Filiala Sfintu Gheorghe, verificarea ambelor piese.

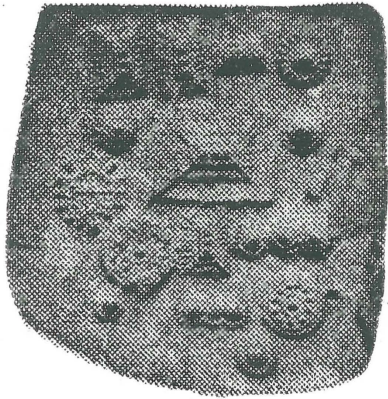
³ A. Beluleszko, în Anuarul Secției de Etnografie al Muzeului Național Maghiar (A Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi osztályának Értesítője) 1910, 98–102; K. Kós, Etnografia muncii (Eszköz, munka, néphagyomány), 1979, 57, fig. 1.67.

⁴ Mulțumesc pentru informație tovarășei E. Zaharia.

⁵ B. Orbán, **Descrierea Țării Secuiești** (A székelyföld leírása) I. 1868, 210; K. Gazda, în „Aluta“, 1971, p. 440.

Resumé

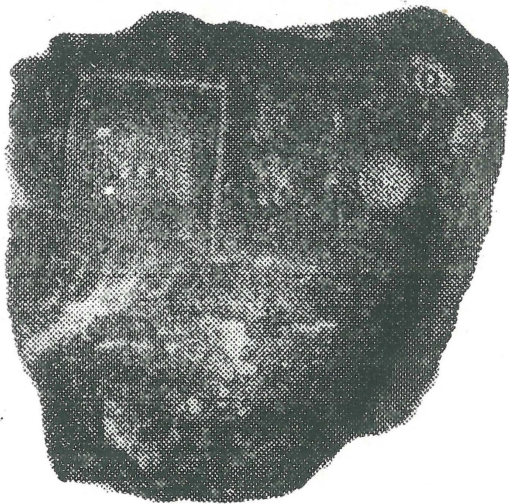
On a trouvé à Cernat (dép. Covasna) un moule de fonderie des bijoux pour orner les ceintures. Une pièce ressemblante est connue de Soveja (dép. Vrancea). Ces qui ont confectionné sont maîtres locaux, gardant les ornements traditionnels.

1

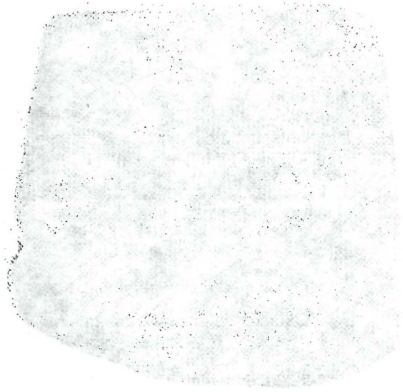
1a

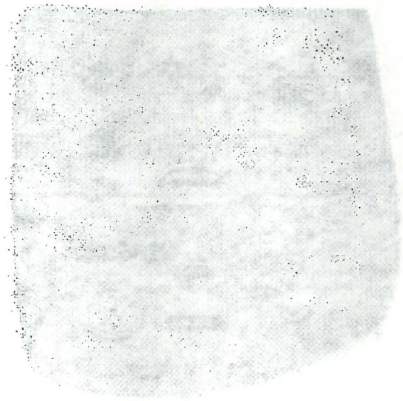
2

2a

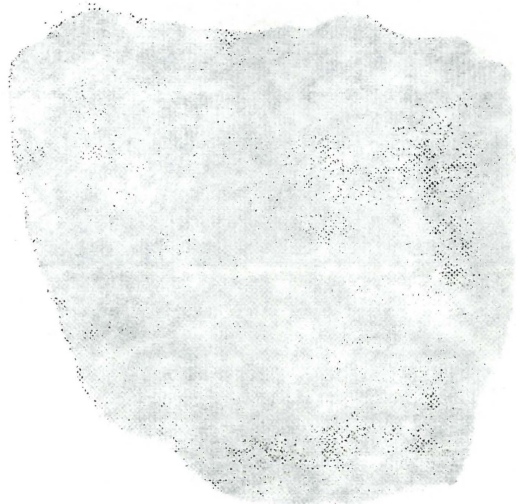
81

82

83

84